

**С. В. Тютюнник**, к.е.н., доцент,  
доцент кафедри організації обліку та аудиту,  
**Кухта В. С.**,  
здобувач вищої освіти за ступенем магістр  
спеціальності «Облік і оподаткування»,  
Полтавська державна аграрна академія

## **МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ**

Одним із напрямів аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз дебіторської заборгованості. Так як розмір дебіторської заборгованості впливає на кінцеві результати діяльності підприємства та рівень його платоспроможності і фінансового стану.

У відповідності до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

О. А. Сарапіна та А. С. Мигович зазначають, що дебіторська заборгованість здатна активно впливати на обсяг та структуру грошової маси, платіжного обороту, швидкість обігу коштів. Різке збільшення дебіторської заборгованості та її частки в поточних активах може свідчити про необачну кредитну політику підприємства стосовно покупців або неплатоспроможність і банкрутство їх частини [4].

У зв'язку з цим метою аналізу дебіторської заборгованості є дослідження повноти, своєчасності та правильності здійснення операцій з дебіторами, проведення комплексного оцінювання дебіторської заборгованості та визначення впливу факторів на їх зміну.

Методика аналізу дебіторської заборгованості підприємства, на нашу думку, передбачає проведення досліджень за даними бухгалтерського обліку та звітності підприємства у такій послідовності:

- аналіз дебіторської заборгованості за попередній період;
- аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства (в цілому, за видами та у розрізі окремих дебіторів);
- визначення частки дебіторської заборгованості в оборотних активах та у майні;
- аналіз дебіторської заборгованості за строками непогашення;
- аналіз складу простроченої, сумнівної та безнадійної заборгованості й дослідження причин їх виникнення, а також визначення їх частки в загальному обсязі дебіторської заборгованості;
- комплексне оцінювання дебіторської заборгованості за такими показниками: коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості, тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, коефіцієнт співвідношення поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованості відношення дебіторської заборгованості до чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг;
- визначення впливу факторів на зміну коефіцієнта обертання дебіторської

заборгованості та тривалості одного обороту дебіторської заборгованості;

- порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості (визначення дебетового чи кредитового сальдо);

- визначення впливу дебіторської заборгованості на рівень платоспроможності підприємства;

- пошук шляхів прискорення оборотності дебіторської заборгованості;

- розробка заходів ефективного управління дебіторською заборгованістю.

Аналіз дебіторської заборгованості проводиться за інформацією таких форм фінансової звітності: форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Важливим моментом аналізу дебіторської заборгованості також є визначення причин її виникнення та збільшення. Усі фактори, які впливають на виникнення та збільшення дебіторської заборгованості Л. М. Васільєва та О. В. Трайно пропонують поділити на внутрішні та зовнішні [1]. До внутрішніх можна віднести: обсяги реалізації продукції, особливості маркетингової та кредитної політики підприємства, рівень кваліфікації менеджерів, забезпечення дебіторської заборгованості, стан контролю за дебіторською заборгованістю, конкурентоспроможність продукції. А до зовнішніх відносять: стан економіки країни, політику влади щодо розвитку галузі у якій працює підприємство, інфляцію, стабільність курсу національної валюти, рівень розвитку ринку, податкову систему та зміни у законодавстві. Зовнішні фактори підприємство не може контролювати та обмежити їх вплив, а внутрішні – залежать від підприємства.

Дебіторську заборгованість відносять до найбільш ліквідних активів, але усі складові дебіторської заборгованості мають різний рівень ліквідності. З метою забезпечення достатнього рівня платоспроможності, ліквідності, прибутковості підприємства необхідно розробити ефективний механізм управління дебіторською заборгованістю. О. Кононенко та О. Маханько виділяють такі етапи управління дебіторською заборгованістю [2]:

- формування інформаційної бази;

- формування умов надання комерційних кредитів покупцям;

- визначення допустимого обсягу портфеля дебіторської заборгованості на основі запланованого обсягу реалізації;

- структуризація дебіторської заборгованості за термінами її погашення, оцінювання складових портфеля;

- розроблення змін умов надання кредитів потенційним покупцям і дебіторам з метою збільшення обсягів реалізації продукції;

- оцінювання можливостей реструктуризації портфеля дебіторської заборгованості.

Методи та заходи ефективного управління дебіторською заборгованістю передбачають: 1) проведення попередньої перевірки фінансового стану та надійності майбутнього клієнта; 2) визначення переліку клієнтів, яких небажано втратити; 3) визначення критеріїв надання товарного кредиту (розмір та терміни повернення боргу, розмір знижок, штрафні санкції); 4) визначення

видів продукції за якими найбільш часто виникає заборгованість; 5) розробка заходів по співпраці з кожним майбутнім дебітором; 6) проведення комплексного оцінювання дебіторської заборгованості; 7) розроблення графіку контролю перевірки термінів погашення дебіторської заборгованості; 8) залучення факторингових служб.

Однією з основних проблем управління дебіторською заборгованістю є недоотримання коштів по дебіторській заборгованості. До шляхів вирішення даної проблеми можна віднести [3]:

- проведення моніторингу стану дебіторської заборгованості за даними оперативної бухгалтерської інформації (у результаті підвищиться рівень достовірності інформації про стан роботи з дебіторами, що знизить ризик непогашення);

- розрахунок економічного ефекту від застосування факторингу для рефінансування дебіторської заборгованості (у результаті зменшиться ризик втрати платоспроможності та мінімізації податкових наслідків);

- розрахунок планового показника допустимого залишку дебіторської заборгованості за продукцією, що реалізується з відстрочкою платежу (у результаті надається більш достовірна оцінка найбільш оптимальних термінів надання відстрочки платежу дебіторам з урахуванням обсягів реалізації готової продукції та тривалості її обороту).

Таким чином, аналіз дебіторської заборгованості є одним із основних напрямів аналізу фінансового стану підприємства, так як розмір дебіторської заборгованості впливає на фінансовий стан та кінцеві результати діяльності підприємства. Для більш повного розуміння стану дебіторської заборгованості необхідно проводити комплексне її оцінювання, визначати причини виникнення простроченої та сумнівної дебіторської заборгованості, оцінювати її розмір в динаміці, порівнювати з розміром кредиторської заборгованості. За результатами проведеного аналізу дебіторської заборгованості необхідно розробляти систему управлінських рішень, запровадження яких дозволить визначити оптимальні розміри дебіторської заборгованості для підприємства.

#### **Список використаних джерел:**

1. Васільєва Л. М. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її удосконалення / Л. М. Васільєва, О. В. Трайно // Молодий вчений. – 2017. – № 10 (50). – С. 820-823.

2. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності / О. Кононенко, О. Маханько. – Х. : Фактор, 2008. – 208 с.

3. Кручак Л. В. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством [Електронний ресурс] / Л. В. Кручак // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Режим доступу : <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua>.

4. Сарапіна О. А. Теоретичні засади управління дебіторською заборгованістю / О. А. Сарапіна, А. С. Мигович // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2014. – № 4(76). – С. 192-198.